

מדינת ישראל
משרד החינוך
מינהל כא"ב תיאום ובקרה
האגף לחינוך מבוגרים
המחלקה להורים משפחה וקהילה

המועצה לתוכניות הכשרה

למנחי הורים ומשפחה

תקנון

תוכניות הכשרה למנחי מבוגרים בתחומי הורות ומשפחה

תשס"ד 2003

מבוא

התקנון להכשרת מנחי הורים ומשפחה המהווה תשתית להכשרתם המקצועית של מנחי מבוגרים בהתמחויות:

- הורות ומשפחה
- זוגיות ונישואין
- זקנה וסבאות
- תקשורת הורים-מורים

לתקנון שלוש מטרות:

- ליצור תשתית אחידה להכשרת מנחי מבוגרים;
- למסד את ההכשרה בתחומים השונים;
- להתוות דרכי קידום מקצועי למנחי מבוגרים בתחום הורות ומשפחה.

התקנון הוא פרי יצירה של המועצה לתוכניות הכשרה למנחי הורים משפחה וקהילה הכוללת בתוכה רכזי תוכניות הכשרת מנחים למבוגרים, אנשי האגף לחינוך מבוגרים במשרד החינוך ואחרים. הוא מבוסס על "תקנון תוכניות הכשרת מנחי הורים" שנוצר בשנת 1982 ע"י וועדת מנחה מוסמך שמונתה ע"י שר החינוך לשם בניית תשתית מקצועית להכשרת מנחים להורים.

הגדרה

הנחיית הורים ומשפחה היא פעילות חינוכית השואפת להגביר אוריינות ומודעות בנושאי משפחה ולפתח מיומנויות תיפקוד במשפחה. הנחיית מבוגרים מתבססת על מגוון תחומי דעת עיוניים ומעשיים ממדעי הרוח, החברה, והבריאות. היא מתבצעת על ידי אנשי מקצוע שהוכשרו להנחות מבוגרים בתוכניות הכשרה המוכרות ע"י משרד החינוך התרבות ובספורט. מנחה הורים ומשפחה הוא איש מקצוע המעצים את המבוגרים בתפקידיהם המשפחתיים. תפקידו הוא לסייע למבוגר לבחון את הגדרת תפקידו המשפחתי, את משמעויותיו לגביו, ולאתר את האלטרנטיבות העומדות לרשותו בתפקידו המשפחתי.

מנחה הורים ומשפחה פועל כסוכן חברתי במסגרת המודל החינוכי-מניעתי. מחד הוא פועל לפיתוח תיפקודי-משפחתי אורייני, חסון ומיטיב אצל מונחיו. ומאידך הוא פועל לצמצום שיעור

תפקידיו של המנחה הלכה למעשה הם:

- א. להקנות ידע פסיכולוגי וחינוכי רלבנטי.
- ב. לסייע בפיתוח מיומנויות וכשירויות תפקודיות הולמות.
- ג. לקדם גיבוש ועיצוב זהות תפקידית.
- ד. לעורר מוטיבציה אצל המבוגרים ללמוד ולהשכיל בנושאי הורות ומשפחה.
- ה. ליצור הזדמנויות מתאימות למבוגרים בהן יוכלו ללמוד ולהתפתח.

על-פי עקרונות התחום עליו לעשות זאת תוך שימוש בכלים חינוכיים, לימודיים, ותמיכתיים. תוכנית הכשרה בנויה ממרכיב עיוני ומרכיב מעשי, כמפורט להלן.

המרכיב העיוני

- פרקים בפסיכולוגיה התפתחותית של הפרט (מהתפתחות העובר ועד פסיכולוגיה של הזקן) וכולל סוגיות בפסיכופתולוגיה.
- לימודי משפחה: דינמיקה של המשפחה בגישה מערכתית, יחסים בין בני זוג, הורות במעגל החיים, רב דוריות במשפחה, יחסים בין המשפחה והקהילה, ומאפייני המשפחה בעדות שונות בישראל.
- לימודי קבוצה: תיאוריה, תהליכים קבוצתיים והתנסות כחבר בקבוצה וכמנחה עמיתים.
- גישות ייחודיות להנחיית מבוגרים ויישומן האפשרי בעבודה קבוצתית עם מבוגרים - תוך התמחות בלפחות אחת מהגישות המנויות להלן: אדלריאנית, תקשורתית, הומניסטית, דינאמית, ביהיוריסטית, קוגניטיבית, ואחרת.
- מודעות עצמית.

דרישות הלמידה

בכל קורס נדרשת הערכת הלומד באמצעות: מבחן או תרגיל.
כל לומד נדרש לכתוב עבודה סמינריונית או עבודת גמר ברמה המקבילה לדרישות תואר ראשון.

המרכיב המעשי

- עבודה מעשית מודרכת בתחום ההתמחות של התוכנית. הדרכה על העבודה המעשית תינתן בקבוצות קטנות, בהתאם לאופי העבודה וצרכי המשתלם.

מתוך: משפחה ודעת - המעשה בהנחיית הורים, דגמיפשיטות מענים, כרך ג', עורכות: רינה כהן ודליה הופשטטר, האגף לחינוך מבוגרים, המחלקה להורים משפחה וקהילה, משרד החינוך, תשס"ז 2007

תוכנית להכשרה רשאית להוסיף, כלימודי רשות, נושאים בהתאם לתחום התמחותה ו/או למגזר האוכלוסין אליו היא מיועדת.

לימודי החובה בכל תוכנית.

מקום ההכשרה

תוכנית הכשרה תפעל בתוך מוסד אקדמי, סמינר להכשרת מורים או מסגרת אחרת המוכרת ע"י משרד החינוך התרבות והספורט.

ריכוז ההכשרה

תוכנית ההכשרה תרוכז ע"י רכז פדגוגי בעל ניסיון בחינוך מבוגרים. הרכז אחראי על צוות ההוראה ועל יישומו של תקנון ההכשרה. הוא חבר במועצה לתוכניות הכשרה למנחי הורים ומשפחה ואחראי לאישורה של תוכניתו ע"י וועדת הפעולה של המועצה.

היקף ההכשרה

תוכנית ההכשרה תקיף לכל הפחות 500 שעות עיוניות.

היא תקיף לכל הפחות 120 שעות של עבודה מעשית, המורכבת ממינימום של

- 40 שעות עבודה מעשית (20 פגישות כל אחת בת שעתיים),
- 80 שעות הדרכה על עבודה מעשית.

צוות ההוראה

צוות הוראה מונה שני מרצים לכל הפחות. מרצה בתוכנית יהיה בעל תואר מוסמך (מ.א.) לפחות. מרצה שאינו בעל תואר מוסמך יקבל אישור מן המחלקה להורים, משפחה וקהילה, באגף לחינוך מבוגרים.

התלמידים

תוכנית הכשרה מיועדת לאנשי מקצוע נושאי תעודת הסמכה במקצועם ו/או תואר אקדמי ממערכות החינוך, הטיפול, והקהילה שיימצאו בשלים נפשית ומתאימים להנחות מבוגרים על סמך ראיון קבלה.

ניתן לכלול במסגרת ההכשרה תלמידים שאינם שייכים למערכות אלו, ובלבד שיימצאו מתאימים על סמך ראיון קבלה. מספרם יהיה עד 15% ממספר התלמידים במחזור יכולים להיות ללא תואר רשמי ועל פי שיקול דעת רכז/ת תוכניות ההכשרה.

מתוך: משפחה ודעת - המעשה בהנחיית הורים, דגמי שיטות מענים, כרך ג', עורכות: רינה כהן ודליה הופשטר, האגף לחינוך מבוגרים, המחלקה להורים משפחה וקהילה, משרד החינוך, תשס"ז 2007

מעבר מתוכנית לתוכנית בתום שנה א' או ב' מותנה בקבלת אישורים מתאימים מן רכז התוכנית בו למד. האישורים כוללים:
- רשימת הקורסים שנלמדו;
- החובות בקורסים שנלמדו ועמידת התלמיד במטלות אלו.

אישור תוכנית

אחת לשלש שנים תיבדק כל תוכנית ע"י וועדת הפעולה של המועצה לתוכניות הכשרה למנחי הורים ומשפחה. אם התוכנית תמצא תואמת לכללי התקנון, היא תאושר לשלש שנים נוספות.

אישור זמני

מוסד המעוניין לפתוח תוכנית הכשרה, יפנה בקשתו לוועדת הפעולה של המועצה לתוכניות הכשרה למנחי הורים ומשפחה לאישור תוכנית הכשרה בתחומי הורות ומשפחה לבדיקה וקבלת אישור. אם התוכנית עונה לדרישותיו של התקנון ונראית מתאימה, הוועדה תעניק לתוכנית אישור זמני. לאחר בדיקה שהתוכנית פועלת לפי התקנון במשך שנתיים, הוועדה תעניק לתוכנית אישור קבוע.

זכאות לקבלת תעודת מנחה קבוצות מבוגרים

תלמיד אשר סיים את לימודיו העיוניים ואת עבודתו המעשית בתוכנית מאושרת בהמלצת הרכז הפדגוגי והמדריך בעבודה המעשית, תוך התייחסות להתאמתו להנחיה, יהיה זכאי לקבל תעודת הסמכה מטעם האגף לחינוך מבוגרים במשרד החינוך התרבות והספורט.

התמחות שנייה

מנחה מוסמך בתחום אחד המעוניין לקבל הכשרה בתחום נוסף, יכול, לאחר שעבד בתחום התמחותו לפחות 60 שעות וקבל עליהן הדרכה, להתמחות בתחום נוסף. או לחלופין, מנחה מוסמך בתחום אחד יכול להנחות קבוצה בתחום התמחותו הראשון ולקבל הדרכה במהלך שנת הלימודים הראשונה שלו בהתמחותו שנייה. הכשרה להתמחות שנייה בנויה ממרכיב עיוני ומרכיב מעשי בסך 280 שעות. הלימודים להתמחות שנייה כוללים לפחות 190 שעות עיוניות ו 90 שעות עבודה מעשית. פריסת הלימודים תימשך שלשה סמסטרים לפחות.

הסמכות מגופים שונים

אדם שהוכשר כמנחה מבוגרים בתחום המקביל לאחד מתחומי ההתמחות המפורטים בתקנון, בתוכנית שאינה תחת סמכותו של התקנון, ומעוניין לקבל הכרה כמנחה מוסמך, יפנה את בקשתו לוועדת הפעולה של המועצה לתוכניות הכשרה למנחי הורים ומשפחה.

מתוך: משפחה ודעת - המעשה בהנחיית הורים, דגמים פסיטות מענים, כרך ג', עורכות: רינה כהן ודליה הופשטטר, האגף לחינוך מבוגרים, המחלקה להורים משפחה וקהילה, משרד החינוך, תשס"ז 2007

לימודים במוסדות שונים

אדם שלמד חלק מתוכנית הכשרה שאינה תחת סמכותו של התקנון, ומעוניין להצטרף לתוכנית הכשרה מאושרת, יפנה לוועדת הפעולה של המועצה לתוכניות הכשרה למנחי הורים משפחה וקהילה. היא תקבע את דרכי קבלתו.

תוכנית לימודים – הכשרה בסיסית בתחום אחד

תקשורת הורים-מורים	סבאות וזקנה	זוגיות	הורים	נושאים/ תכנים
<p>תקשורת הורים-מורים <u>פסיכולוגיה של ההורה.</u> פסיכולוגיה של המורה/גננת. פסיכולוגית התפקיד והמקצוע.</p>	<p>פסיכולוגיה של הזקנה והסבאות הפסיכולוגיה של הרב דוריות</p>	<p>פסיכולוגיה התפתחותית של המבוגר ושל הזוגיות.</p>	<p><u>פסיכולוגיה התפתחותית:</u> פסיכולוגיה של ההורה- שלבים בהורות במחזור החיים. פסיכולוגיה של הילד והאינטראקציות ביניהם.</p>	<p><u>פסיכולוגיה התפתחותית:</u> מהתפתחות העובר עד וכולל התפתחות הזקן</p>
<p>המערכת הבית ספרית והמערכת המשפחתית: תפקידים ואחריות. פסיכולוגית המפגש: גבולות ושותפ</p>	<p>לימודי משפחה: סבאות וזקנה במשפחה הרב- דורית. סבאות תורמת ונתרמת. תפקיד הסבאות בשימור והנחלת תרבות. סבאות כמעצבת זהות וזיכרון. סבאות מפתחת למידה והשכלה</p>	<p>לימודי משפחה: השפעות הדדיות בין זוגיות להורות. יחסים בין זוגיים: חלוקת תפקידים מודלינג מיני זוגי. פיתוח זהות מגדרית.</p>	<p>לימודי משפחה – המשפחה כמערכת: חוסן; שינויים ומעברים. פונקציות מרכזיות של המשפחה: חיברות; פיתוח תרבות וערכים של למידה, התפתחות, העצמה וערבות.</p>	<p><u>לימודי משפחה:</u> דינמיקה של המשפחה בגישה מערכתית רב תרבותית. דגש על תפקידים ויחסים בתוך המשפחה ובינה לבין מערכות חינוך וחברה.</p>

<p>התמקדות בתחום הנחיית הורים ומימונויות תקשורת .</p> <p>ניהול משא ומתן; גישור.</p> <p>פיתוח ברית חינוכית.</p> <p>מנהיגות חינוכית משותפת.</p> <p>מניעת אלימות ושימוש בסמים.</p> <p>פיתוח כישורי חיים.</p>	<p>סבאות במערכת במשפחתית החינוכית והקהילתית.</p> <p>סוגיות ודילמות בסבאות עכשוויות.</p> <p>סבאות מנהיגה ומעצימה.</p> <p>סבים כמגדלים ומחנכים נכדים.</p> <p>יחסי סבים מערכת החינוך</p>	<p>מימונויות תקשורת. שותפות וברית.</p> <p>העצמה אישית והדדית.</p> <p>ניהול קונפליקטים.</p> <p>דילמות בזוגיות לחוד וביחד.</p>	<p>הורות במערכת המשפחתית, החינוכית והקהילתית.</p> <p>סוגיות ודילמות בהורות.</p> <p>זמן הורים; השקעות הוריות.</p> <p>הורות כמנהיגות משמעותית ואחראית.</p> <p>הורות וקריירה.</p> <p>יחסי הורים ומחנכים.</p>	<p><u>גישות ייחודיות להדרכת מבוגרים</u>: התמחות בגישה אחת או יותר המנויות להלן: אדלריאנית, תקשורתית, הומניסטית, דינמית, ביהיוריסיטית, קוגניטיבית ואחרת</p>
<p>הנחיית שתי קבוצות בתקשורת הורים ומורים וקבלת סופרוויזיה</p>	<p>הנחיית שתי קבוצות סבים וקבלת סופרוויזיה</p>	<p>הנחיית שתי קבוצות וקבלת סופרוויזיה</p>	<p>הנחיית שתי קבוצות וקבלת סופרוויזיה</p>	<p><u>עבודה מעשית</u>: בתחום התמחות הנחיית קבוצות</p>

תוכנית לימודים – הכשרה להתמחות שנייה

נושאים/תכנים	הורים	זוגיות	סבאות וזקנה	תקשורת הורים-מורים
<u>לימודי משפחה</u> : דינמיקה של המשפחה	התמקדות בתחום הורים	התמקדות בהורות במעגל החיים, ביחסים בין הורים כבני זוג	התמקדות בזקנה במעגל החיים וסבאות	התמקדות בתחום הורים
<u>גישות ייחודיות להדרכת מבוגרים</u>	התמקדות בתחום הדרכת הורים	התמקדות בתחום הדרכת זוגות	התמקדות בתחום הדרכת סבאות וזקנה	התמקדות בתחום הדרכת הורים
<u>עבודה מעשית בתחום התמחות</u> :	בתחום הורים	בתחום זוגיות	בתחום סבאות וזקנה	בתחום תקשורת הורים-מורים

